

3. Війна людей та машин (9+)

У фантастичному бойовику режисера Джеймса Кемерона «Термінатор», знятого 1984 року, йде війна між майбутніми людьми та машинами. Це дуже типовий погляд на розвиток технології роботів — машин, кіборгів та штучного інтелекту — принаймні в Голівуді. А чи існують інші, менш брутальні варіанти майбутнього, пов'язані з робототехнікою?

Передусім, які б сценарії не малювала письменницька та філософська уява, люди не сумніваються у власній здатності створити досконалі технологічні машини. По-друге, вплив цих технологій на людей постійно обговорюють.

Чеський письменник-фантаст Карел Чапек першим ужив слово «робот» у п'єсі «R. U. R.» на початку 1920-х років, а за якихось кілька десятиліть американець Айзек Азімов сформулював три закони робототехніки.

Перший закон: робот не може заподіяти шкоду людині або своєю бездіяльністю спричинити шкоду людині.

Другий закон: робот має підкорятися наказам людини, крім тих, які суперечать першому закону.

Третій закон: робот має захищати себе, якщо тільки його дії не суперечать першому і другому законам.

Саме ці закони покладено в основу випробування безпілотного автомобіля від компанії Google. Хто б що не говорив, а вже сьогодні безпілотне керування широко використовується в літаках, поїздах, метро й навіть автомобілях, роботи прекрасно справляються зі складними завданнями на тойотівських фабриках чи на амазонівських складах, а компанія Boston Dynamics навіть змусила власних роботів синхронно танцювати. Звісно, про справжню війну людей із роботами, як у фільмах Джеймса Кемерона, зараз не йдеться. Однак чи не існує нині можливості війни символічної? Саме слово «робот» походить від слова «робота» — отож, чи не відберуть машини працю в людей?

2023 року кенійські збирачі чаю трошили роботизовані машини, які залишили їх без роботи, так само, як цехові майстри нападали на нові верстати у Глазго на початку XIX століття. Німецька газета Bild оголосила про намір звільнити редакторів, замінивши їх штучним інтелектом, як колись було звільнено сотні й тисячі друкарок — працівниць машбюро з появою персональних комп'ютерів у 1980-х. Навіть у Міжнародному валютному фонді б'ють на сполох: через ШІ існує ризик «суттєвих збоїв на ринку праці»!

Так, технологічні нововведення ніколи не минали безслідно, спричиняли протести, бунти й навіть революції, однак щоразу збільшували продуктивність праці й покращували життя людей. Історія свідчить, що технологічні інновації не лише відбирають роботу: вони створюють нові робочі місця й навіть цілі галузі, як-от галузь залізничного транспорту, машино- та літакобудування, туризму, технологічної сфери (комп'ютери, інтернет та мобільний зв'язок), освоєння космосу тощо, звільняючи людину від пут важкої праці й залишаючи їй більше часу для спілкування з родиною та друзями чи розвитку власних талантів.